

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833 – 1842 metais:
organizacija ir veikla*

1997

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Skiriu Mamai

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833–1842 metais:
organizacija ir veikla*

VILNIUS

Eugrimas

1997

UDK 947.45

Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministerijai,
Lietuvių katalikų mokslo akademijai,
Lietuvos istorijos institutui,
prelato Juozo Prunskio fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo*

© Vytautas Jogėla, 1997

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1997

ISSN 1392-0391

ISBN 9986-752-23-X

TURINYS

PRATARMĖ	8
ĮVADAS	10
Istoriografija	11
Šaltiniai	13
Atsiminimai	14
Archyvai	15
RUSIJOS VALDŽIA IR KATALIKAI XVIII AMŽIAUS PABAIGOJE -- XIX AMŽIAUS PRADŽIOJE	17
Rusijos aristokratija ir katalikybė	17
Valdžios siekiai	19
Katalikų Bažnyčios valdymas	21
Katalikų apibūdinimas	24
AKADEMIJOS ĮSTEIGIMAS	26
Universiteto uždarymas	26
Akademijos pradžia	33
Dėstytojų parinkimas ir mokslo disciplinos	43
Mokslo vardų ir laipsnių suteikimas	53
Patalpos	54
Pirmieji mokslo metai	57
AKADEMIJOS PERSONALO KAITA	61
Rektoriai	62
Profesoriai	66
Adjunktai	69
Kalbų dėstytojai	74
Inspektoriai ir jų padėjėjai	76
Dvasios tėvai, arba kapelionai	78

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS	80
Įstojimas	81
Akademijos klierikų gyvenimo sąlygos	84
Studijos	91
Klierikų kilmė	93
Tautinis klausimas	96
MOKYMAS IR MOKSLAS	100
Mokymas ir jo programos	100
Šventojo Rašto katedra	102
Dogminė, moralinė ir pastoralinė teologija	105
Bažnyčios istorija ir kanonų teisė	106
Homiletika	109
Logika ir moralės filosofija	110
Lenkų literatūros istorija	111
Visuotinė ir Rusijos istorija	112
Rusų literatūra ir kalba	115
Lotynų literatūra ir graikų kalba	116
Hebrajų kalba	117
Prancūzų kalba	117
Vokiečių kalba	118
MOKSLINIAI DARBAI	119
Dėstytojų moksliniai darbai	121
Vadovėlių rengimas	123
Pamokslų rinkinių rengimas	124
Straipsniai	125
Mokslo laipsnių suteikimas	126
Daktaro laipsnio suteikimas	129
AKADEMIJOS REFORMOS	134
Akademija ir seminarijų reformos	134
Akademijos iškėlimas į Peterburgą	140
Sudie, Tėvyne	144

IŠVADOS	148
PRIEDAI	150
Akademijos klierikų sąrašas	150
Akademijos personalo sąrašas	176
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	180
Naudoti archyvų ir bibliotekų rankraščių fondai	180
Skelbti šaltiniai	182
Literatūros sąrašas	183
TRUMPINIAI	190
SUMMARY	191
STRESZCZENIE	205
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	219
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	230

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS

Apie Akademijos studentų – būsimųjų kunigų studijas ir gyvenimą nėra tam skirto darbo. Enciklopedinių duomenų apie klierikų studijas ir mokslo laipsnius galima rasti “Vilniaus universiteto istorijoje 1803-1940”¹. Kiek daugiau informacijos pateikia išspausdintas sąrašas asmenų, kuriems Akademijoje buvo suteikti mokslo laipsniai², tačiau jis nėra visiškai tikslus. Kitas panašus darbas buvo parengtas 1885 m. ir išleistas Peterburge tuometinio Akademijos rektoriaus P. Symono iniciatyva. Tai yra abėcėlinis sąrašas klierikų, kurie mokėsi Vilniaus vyriausiojoje dvasinėje seminarijoje, Vilniaus ir Peterburgo akademijose³. Jis yra pats išsamiausias, nors jame labai daug netikslumų. Be vardo ir pavardės, sąrašė nurodyti klierikų mokymosi metai, vyskupijos ir absolventams suteikti mokslo laipsniai. Šie darbai padėjo sudaryti knygos “Prieduose” pateikiamas lenteles. Ypač vertingi yra duomenys apie vienuolynų atsiųstus auklėtinius.

¹ *Vilniaus universiteto istorija 1803-1940*, p. 127 – 129.

² “Wiadomość o osobach duchownych, którym przez Akademią R. K. Duchowną Wileńską przyznane stopnie uczone”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, t. 24, s. 215 – 222.

³ “Catalogus Studiosorum Seminarii Generalis et Facultatis theologiae penes Universitatem Vilmensem, nec non Academiae Ecclesiasticae Romano- Catholicae Vilmensis tum Petropolitanae”, in: *Academia Caesarea Romano-Ecclesiastica Petropolitana Anno Domini 1885*, p. 35 - 73.

Po sukilimo ir uždarius universitetą Vilnius atrodė niūriai. Pasak amžininkų, jis buvo praradęs savo dvasią. Miesto vaizdą gyvino Medicinos-chirurgijos akademijos studentai ir kartais gatvėse pasirodydavę po du arba visu būriu traukdavę į pamaldas ar pasivaikščioti Akademijos alumnai.

Vilniaus studentų sumažėjo perpus, nors iki sukilimo universitetas buvo pati didžiausia mokykla Rusijos imperijoje. 1830 m. jame studijavo 1321 studentas⁴. Medicinos-chirurgijos akademijoje 1832–1833 mokslo metais mokėsi 625, o 1834 m. – 865 studentai⁵, joje dėstė 15 profesorių ir 10 adjunktų.

Aišku, Akademija buvo kur kas mažesnė. Čia galėjo mokytis tik 40 klierikų, o seminarijoje – 60. Apskritai ir uždarius universitetą Vilnius išliko žymus aukštojo mokslo centras.

Įstojimas. Į Akademiją buvo priimami dvasinių seminarijų klierikai ir vienuolynų auklėtiniai.

Pagrindinę besimokančiųjų dalį sudarė valstybės išlaikomi klierikai.

Kolegijos ir vidaus reikalų ministro įsakymu visoms šešioms vyskupijoms Akademijoje buvo skirtas tam tikras vietų skaičius. Kiekvienais metais vyskupai į Vilnių siųsdavo po keletą savo vyskupijos seminarijų auklėtinių. Kas lemdavo kandidatų atrinkimą pačiose vyskupijose, sunku nustatyti. Patys klierikai prašydavo savo ganytojų leisti jiems tęsti mokslą Akademijoje. Ne visada į šią aukštąją mokyklą patekdavo geriausiai tiek mokslo, tiek dvasinio subrendimo atžvilgiu. Be to, dvejus ar trejus metus mokėsi seminarijoje, ne visi ryždavosi mokytis dar ketverius metus. Vyskupai nesistengdavo žūtbūt rasti pakankamai kandidatų. Ypač dažnai Mogiliovo arkivyskupas atsiųsdavo vos du tris klierikus vietoje devynių.

Tik siekiantieji karjeros ir mokslo ryždavosi palikti tėviškę ir vykti į Vilnių, nes puikiai suprasdavo, kad Akademijos diplomai suteiks galimybę užimti aukštą vietą Bažnyčios hierarchijoje.

Be valstybės išlaikomų, buvo ir savo lėšomis besimokančių alumnų. Tokių paprastai nebūdavo daug, nes už metus reikėjo mokėti 100 sidabro rublių. Žemaičių vyskupo Simono Giedraičio padedami už savo pinigų mokytis 1834 m. atvyko Benediktas Augevičius

⁴ *Vilniaus universiteto istorija 1803-1940*, p. 26.

⁵ M. Stolzman, *Nigdy od ciebie miasto...*, Olsztyn, 1987, s. 35.